

ECONOMIA DIGITALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

CZU: 338(478):004

BAHNARU Roman*Academia de studii Economice a Moldovei, Republica Moldova**E-mails: bahnaru@ase.md*

Summary: *The purposes of this research it is to analyse the digital economy in the Republic of Moldova and the impact of the digitization for the national economy. In a short form this paper describes the methodologies used worldwide to estimate the digital economy by different countries and by specialised institutions. Also, it was presented the last actions related to digital taxation in different countries and actions which will be taken by OECD and European Commission at regional level.*

Keywords: digitization, digital economy, taxation

JEL Classification: H21, M10, M13, M15

Introducere

Implementarea la nivel global a tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor (TIC) într-un ritm rapid poate fi văzută și simțită social, politic și economic. Din punct de vedere economic, tehnologiile digitale au facilitat creșterea businessului, care a dus la creșterea platformelor de servicii și a conectivității Internetului, aceasta a dus la rîndul său la creșterea cererii pentru servicii. Prin urmare, țările lumii se pregătesc pentru transformări radicale către economia viitorului.

Economia viitorului, la rîndul său, se bazează pe tranzitarea activităților economice către o economie digitală, unde tehnologiile digitale formează baza activităților. În multe țări dezvoltate, termenul de „economie digitală” include dualitatea între economia și întreaga societate în care digitalizarea, ca proces de transformare, a schimbat modelele de business, a crescut ritmul de viață și activitate a populației și a transformat politicile și practicile guvernamentale prin intermediul platformelor online. Economia digitală fiind în același timp parte a Revoluției Industriale a 4 sau parte al celui de „Al treilea val” al dezvoltării civilizației [1].

Schimbări revoluționare au loc la nivel global și național odată cu adopția tot mai rapidă a tehnologiilor digitale de către business, populație și guvernare. Expansiunea economiei digitale are loc în calitate de conducător al creșterii economice în ultimii ani și transformării societății și mediului de afaceri ca un tot întreg. În cercetarea dată s-a apreciat în ce măsură TIC contribuie la economia Republicii Moldova.

Provocările pe care le are în față țara prin adopția TIC, sunt și vor fi în învățarea cum de a lua beneficii economice și de alt gen din utilizarea tehnologiilor digitale. Examineate prin această prismă, va permite de a estima progresele țării în atragerea TIC în beneficiul mediului de afaceri, consumatorilor și guvernării.

Scopul și obiectivele cercetării constă în identificarea definiției, modelului și instrumentelor de estimare a economiei digitale, interacțiunea dintre mediul de afaceri, oameni și guvernare, totodată fiind făcută analiza pentru Republica Moldova prin estimarea economiei digitale asupra economiei naționale.

În final au fost definite concluzii și recomandări în vederea dezvoltării unei economii digitale competitive la nivel național care ar avea un impact benefic în primul rînd pentru mediul de afaceri care ulterior va aduce beneficii societății.

Metodologia cercetării rezidă în fundamentarea principiilor științifico-metodice ale abordării economiei digitale ca parte a economiei naționale, metode de estimare utilizate la nivel internațional și regional.

Definiție și metode de estimare a economiei digitale

Conceptul de economie digitală a evoluat pe parcursul timpului datorită dinamismului și dezvoltării tehnologiilor digitale. Conform dicționarului Oxford – economia digitală este economia ce funcționează în primul rând datorită tehnologiilor digitale, în special tranzacțiile digitale efectuate prin Internet. De multe ori, economia digitală este numită Economia Internetului, Noua Economie sau Economia Web.

Economia internetului poate fi identificată drept un set larg al economiei digitale. Termenul de economie a internetului a fost definit de către OECD ca “valoarea tuturor activităților economice care sunt întreprinse cu/și ajutorul Internetului”[2]. Din punct de vedere tehnic, economia digitală se extinde mai departe prin a include tehnologii digitale non-internet.

Potrivit OECD, economia digitală permite efectuarea comerțului de produse și servicii prin intermediul comerțului electronic prin Internet. Uniunea Europeană consideră economia digitală drept singurul cel mai important factor ce permite creșterea inovației, competitivității și creșterii în lume[3]. IBM definește economia digitală drept factor ce poate furniza infrastructuri TIC de calitate înaltă și de a valorifica puterea TIC pentru beneficiul consumatorilor, businessului și guvernelor. Potrivit Guvernului Marii Britanii, economia digitală include producerea de echipament digital, activitate editorială, comunicații electronice, producție media și programarea la calculator.

Prin faptul că se permite comunicarea și colaborarea fără fricțiuni, Internetul poate suporta noi modele de livrare, să încurajeze acțiuni colective și cel mai important aspect – să accelereze inovațiile. În figura 1 sunt prezentate mai multe exemple prin care Internetul promovează incluziunea, inovația și eficiența. În economia digitală sau economia Internetului aceste trei mecanisme de obicei operează împreună.

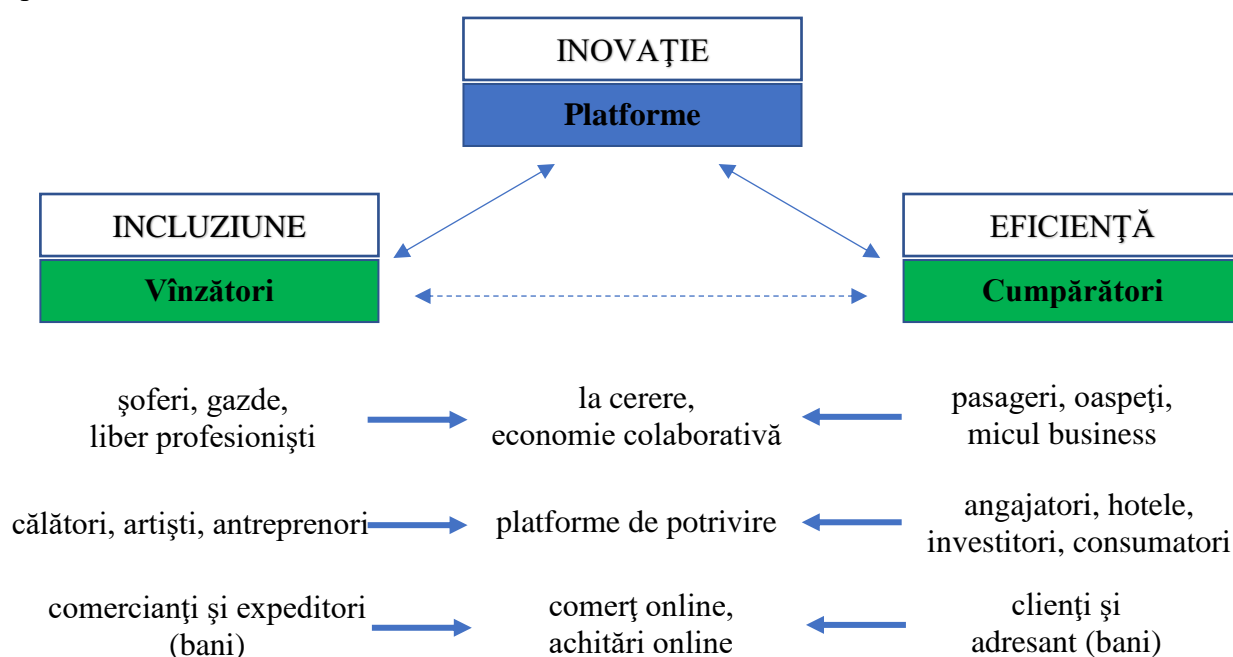

Figura 1. Modelul economiei digitale bazată pe platformă

Economia digitală globală se confruntă cu creștere înaltă și inovații rapide prin aplicarea în toate sectoarele economiei. Potrivit datelor Băncii Mondiale, Economia digitală reprezintă la nivel global 4-5% din totalul economiei [4]. Digitalizarea crează valoare pentru țări, companii și cetățeni, ducând la creșterea PIB-ului. Se estimează că cota economiei digitale a țărilor OECD este de circa 6% din PIB, iar în Suedia ajunge pînă la 8% din PIB, datorită avantajelor competitive semnificative ale serviciilor digitale și platformelor ale economiei digitale în creștere. Cea mai mare cotă în cadrul G-20, este economia digitală a Marii Britanii – aproape de 10% și se datorează sectorului e-commerce puternic ce include vânzări cu amănuntul online, investițiilor semnificative în telecomunicații și TI, serviciilor online de guvernare.

La nivel de țară, instrumente de estimare ale Economiei Digitale sunt diferite în dependență de scopul cercetării, însă un algoritm anume de măsurare la nivel internațional nu există. Pentru a măsura economia digitală trebuie să izolăm companiile ce cuprind conceptul larg de difuzie a economiei digitale. OECD și Eurostat definește sectorul TIC (ca aproximare a economiei digitale) ca **„combinație a industriei producătoare și servicii ce transmit și prezintă date și informații în format electronic”**.

Pentru OECD, Eurostat, Marea Britanie - cea mai populară este metoda bazată pe clasificatorul activității economice, cu mici deviații de la țară la alta a activităților incluse – de obicei se referă la TIC.

O altă metodă de estimare este - DESI (Digital Economy and Society Index) este un indice complex care sintetizează aproximativ 30 de indicatori relevanți privind performanța digitală a Europei și urmărește evoluția statelor membre ale Uniunii Europene, din perspectiva a cinci dimensiuni principale: conectivitate, capital uman, utilizarea internetului, integrarea tehnologiei digitale și servicii publice digitale.

- Conectivitatea – măsoară dezvoltarea infrastructurii rețelelor fizice de internet și calitatea acestora;
- Capitalul uman – măsoară abilitățile resurselor umane ale unei țări de a profita de oportunitățile oferite de o societate digitală;
- Utilizarea internetului – se referă la varietatea activităților desfășurate de cetățeni în mediul online;
- Integrarea tehnologiei digitale – măsoară nivelul de digitalizare a afacerilor și exploatarea vânzărilor online;
- Servicii publice digitale – măsoară digitalizarea serviciilor publice cu accent pe eGuvernare.

Indicele pregătirii de rețea - NRI (Networked Readiness Index), elaborat de Forumul Economic Mondial (WEF) relevă corelația între nivelul de absorbție a domeniului TIC și impactul asupra economiei și societății în statele lumii. Indicele NRI se bazează pe un set de date statistice, colectate de organizațiile internaționale: Uniunea Internațională pentru Telecomunicații, Organizația Națiunilor Unite, Banca Mondială, precum și pe sondajele anuale efectuate de Forumul Economic Mondial. La etapa de colectare a datelor, sunt intervievați cei mai importanți actori din punct de vedere a dezvoltării și utilizării TIC: consumatorii privați, companiile și guvernele. Se evaluează componentele principale ale mediului macroeconomic și regulator general pentru TIC în care actorii menționați activează; se analizează nivelul de utilizare a TIC de către aceste trei categorii de actori, care este legat de nivelul lor de pregătire/capabilitate de utilizare a TIC. Conform metodologiei WEF, poziția unui stat după Indicele pregătirii de rețea este calculată în baza a 53 de indicatori, grupați în 10 piloni.

Guvernanța economiei digitale

Economia digitală are la bază un model bazat pe platformă, ceea ce permite ca cele 3 mecanisme (incluziunea, eficiență și inovația) să permită beneficii de pe urma tehnologiilor digitale pentru mediul de afaceri, oameni și guvernare (Figura 2).

Pentru mediul de afaceri, Internetul promovează incluziunea firmelor în economia globală prin extinderea comerțului, creșterea productivității de capital și intensificarea competiției pe piața de desfacere, care la rândul său determină inovația. Sunt oferite oportunități oamenilor prin crearea de noi locuri de muncă, valorificarea capitalului uman și creșterea bunăstării consumatorului. Tehnologiile digitale permit accesul cetățenilor la serviciile publice, consolidează capacitățile guvernării și servesc drept platformă pentru cetățeni în abordarea problemelor ce necesită acțiuni colective. Beneficiile nu sunt automate și nici sigur că vor veni odată cu implementarea tehnologiilor, dar în numeroase cazuri pot aduce câștiguri semnificative.

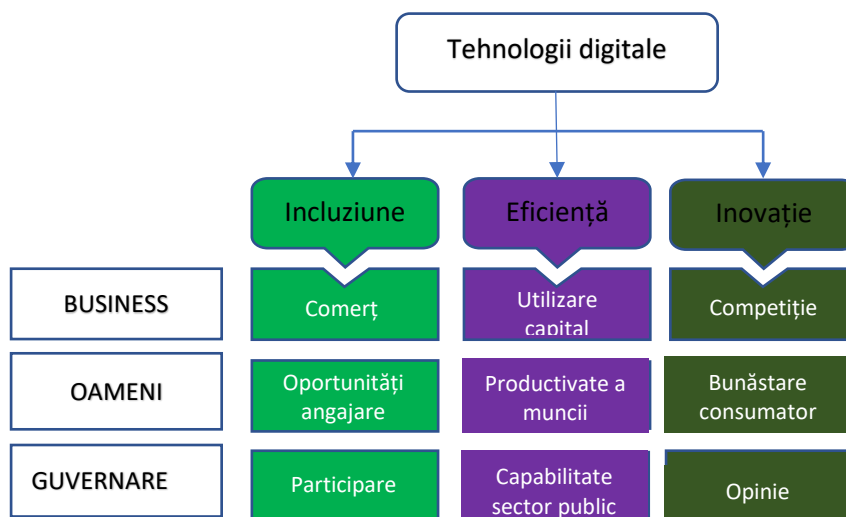

Figura 2. Mecanisme ale economiei digitale aplicate businessului, oamenilor și guvernării

Sursa: [5] (citată 5.02.2019)

Unul din factorii de creștere economică este competiția. În figura 3 sunt prezentați factorii ce explică rata scăzută de adopție a tehnologiilor digitale de către mediul de afaceri.

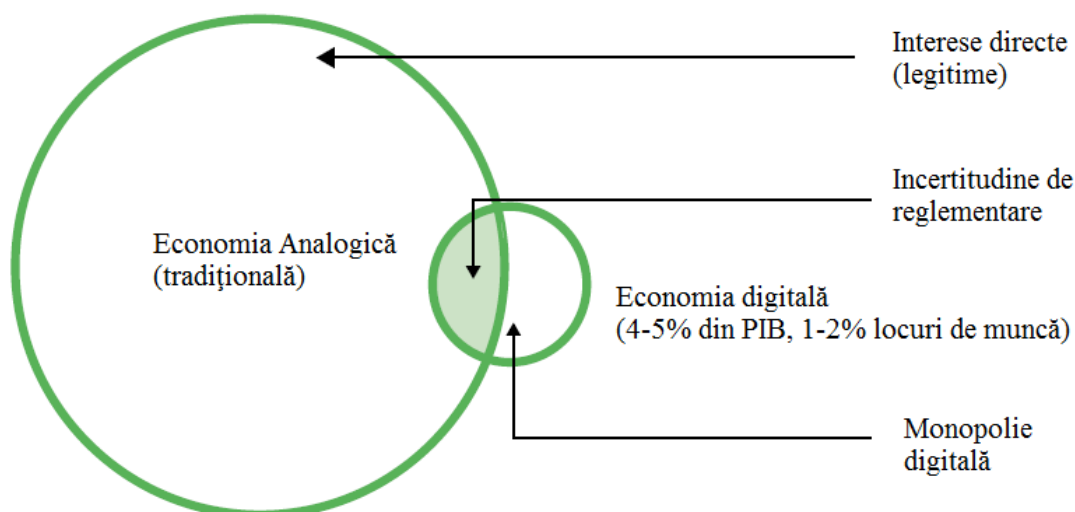

Figura 3. Factori de adopție scăzută a tehnologiilor digitale de către business

Sursa: [5] (citată 5.02.2019)

Când companiile adoptă noile tehnologii și modele de business, aceasta forțează și alte companii să le urmeze. Sunt multe dovezi și cazuri de afaceri că acest lucru se întâmplă în întreaga economie, însă sunt câteva probleme care se ivesc datorită economiei digitale – iar monopolia digitală este cea mai semnificativă.

În Republica Moldova nu există până la moment un document unic cu referire la economia digitală, deși unele state ale lumii au strategii și planuri anume pe economia digitală (Marea Britanie, Suedia, Tailanda, Australia, Rusia, Belarus). Astfel, când efectuăm o analiză a legislației (actelor normative) naționale ce au legătură directă cu economia digitală, trebuie să ne referim la peste 10 documente legislative, cele mai relevante acte care au o semnificație primordială sunt:

1. Strategia națională „Moldova Digitală 2020” [6]- fiind cel mai important document legislativ, care are un impact semnificativ asupra dezvoltării Economiei Digitale în Republica Moldova, strategia este orientată spre crearea condițiilor, prin intervenția minimă a statului, dar cu efect maxim pentru dezvoltarea societății informaționale, concentrând eforturile pe trei piloni: Pilonul I: Infrastructură și acces – îmbunătățirea conectivității și accesului la rețea;

Pilonul II: Conținut digital și servicii electronice – promovarea generării conținutului și serviciilor digitale;

Pilonul III: Capacități și utilizare – consolidarea alfabetizării și competențelor digitale pentru a permite inovarea și a stimula utilizarea.

2. Strategia de creștere a competitivității industriei TI 2015-2021 [7]- strategia determină locul industriei TI în lanțul valoric al sectorului TIC, descrie situația curentă și provocările acesteia, care pot fi depășite prin elaborarea și implementarea politicilor publice, formulează viziunea și obiectivul general, stabilește obiectivele specifice și inițiativele strategice pentru fiecare prioritate, indicatorii de evaluare și monitorizare a creșterii industriei TI, precum și rezultatele preconizate.

3. Legea cu privire la parcurile pentru tehnologia informației - elementul cheie al legii îl constituie implementarea modelului de impozitare pentru rezidenții parcurilor IT, prin aplicarea unui impozit unic în mărime de 7%. Parcurile pot activa inclusiv în regim „virtual”, iar rezidenții pot realiza genurile specificate de activitate din propriile oficii, aflate pe teritoriul Republicii Moldova. Legea prevede expres 9 genuri de activitate, tangente în mod special de elaborarea de programe, care pot fi desfășurate în cadrul IT parcurilor (conform CAEM rev.2):

1. activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat spre client) (62.01);
2. activități de editare a jocurilor de calculator (58.21);
3. activități de editare a altor produse software (58.29);
4. activități de management (gestiune și exploatare) al mijloacelor de calcul (62.03);
5. prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe (63.11);
6. activități ale portalurilor web (63.12);
7. activități de consultanță în tehnologia informației (62.02);
8. alte activități de servicii în tehnologia informației (62.09);
9. alte forme de învățământ n.c.a. (85.59), limitate la instruirea în domeniul calculatoarelor.

Legea privind parcurile TI este un obiectiv cheie al Strategiei de creștere a competitivității industriei TI pe anii 2015 - 2021.

4. Strategia de dezvoltare a industriei tehnologiei informației și a ecosistemului pentru inovare digitală pe anii 2018-2023 - este un document de planificare strategică ce stabilește obiectivele și prioritățile pentru creșterea și diversificarea industriei tehnologiei informației.

Instituții implicate direct în Guvernanța Economiei Digitale în Republica Moldova sunt:

- Ministerul Finanțelor;
- Inspectoratul Fiscal de Stat;
- Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI);
- Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI);
- Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CNPDCP);
- Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică (STISC);
- Agenția de guvernare electronică;
- Consiliul Concurenței;
- Mediul academic – IDSI, ASEM, UTM, USM, ULIM, etc.;
- Centre tehnologice – huburi.

Economia digitală în Republica Moldova - contribuția asupra PIB

Datele prezentate de către ANRCETI pentru ultimii ani denotă tendințe stabile de creștere a gradului de adopție a Internetului de către cetățeni și mediul de afaceri, atât a conexiunilor fixe cât și conexiunilor mobile – piața de acces Internet fiind unica piață de telecomunicații în creștere, astfel asigurându-se fundamentul economiei digitale – și anume conectivitatea, fără de care ar fi imposibilă dezvoltarea economiei digitale.

Prin utilizarea datelor obținute de la instituția principală națională pe statistică (Biroul Național de Statistică), în tabelul 1 a fost determinată cota parte din PIB al Republicii Moldova a economiei digitale.

Tabelul 1.

Contribuția economiei digitale la PIB (mil.lei), 2016

cod	Activități din sectorul TIC (CAEM)	Valoarea adăugată brută (mii lei)
26.1	Fabricarea componentelor electronice	-
26.2	Fabricarea calculatoarelor și a echipamentelor periferice	22.458
26.3	Fabricarea echipamentelor de comunicații	-
26.4	Fabricarea produselor electronice de larg consum	-
26.8	Fabricarea suporturilor magnetice destinați înregistrărilor	-
46.5	Comerț cu ridicata al echipamentului informatic și de telecomunicații	51.719
53	Activități de poștă și de curier	415.634
58.2	Activități de editare a produselor software	-
61	Comunicații electronice	5.436.328
62	Activități de servicii în tehnologia informației	1.211.515
63	Activități de servicii informatice	424.811
63.1	Activități ale portalurilor web, prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe	-
95.1	Repararea calculatoarelor și a echipamentelor de comunicații	256.458
	sectorul TIC Total	7.818.924
	Produsul Intern Brut (PIB)	134.476.589
	% in PIB	5,8

Sursa: Elaborat de autor, în baza informației de la Biroul Național de Statistică [8]

După cum vedem, ponderea economiei digitale a Republicii Moldova raportată la PIB, este aproape de valoarea mediei țărilor OECD – de 6% [9], sau media țărilor UE – de 5% [10].

O metodă alternativă pentru a calcula contribuția economiei digitale la PIB, utilizând informația publică disponibilă pe situl Biroului național de statistică este prin a vizualiza în Banca de date a biroului de statistică *Contribuția activităților economice la formarea valorii adăugate brute (prețuri curente)*, pentru secțiunea J – Informații și telecomunicații. Această secțiune include producția și distribuția de informații și produse culturale, furnizarea mijloacelor de transmitere sau distribuție a acestor produse, precum și servicii privind comunicațiile, tehnologia informației și prelucrarea datelor și alte activități de servicii informaționale. Principalele componente ale acestei secțiuni sunt activități de editare (diviziunea 58), incluzând activități de editare a produselor software, activități de producție cinematografică și înregistrări audio (diviziunea 59), activități de producere și difuzare de programe radio și televiziune (diviziunea 60), telecomunicațiile (diviziunea 61), servicii în tehnologia informației (diviziunea 62) și alte activități de servicii de informaționale (diviziunea 63).

Tabelul 2.

Contribuția activităților economice la formarea valorii adăugate brute, prețuri curente, CAEM Rev.2 pe activități economice și ani

	2014	2015	2016	2017
J – Informații și Telecomunicații	5,3 %	5,6 %	5,6 %	5,4 %

Sursa: Elaborat de autor, în baza informației de la Biroul Național de Statistică

Mai jos este prezentată Republica Moldova din punct de vedere a dezvoltării economiei digitale prin prisma diferitor rapoarte elaborate de instituții internaționale, precum Forumul Economic Mondial (WEF), Organizația Internațională pentru Proprietatea Intelectuală (WIPO), Organizația Națiunilor Unite (ONU) și Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (ITU). După cum vedem, Republica Moldova este în prima jumătate a ratingurilor, conform rapoartelor, cel mai bine fiind situată în raportul Indicele Global de Inovații (locul 48 din 126 de țări) (Figura 4).

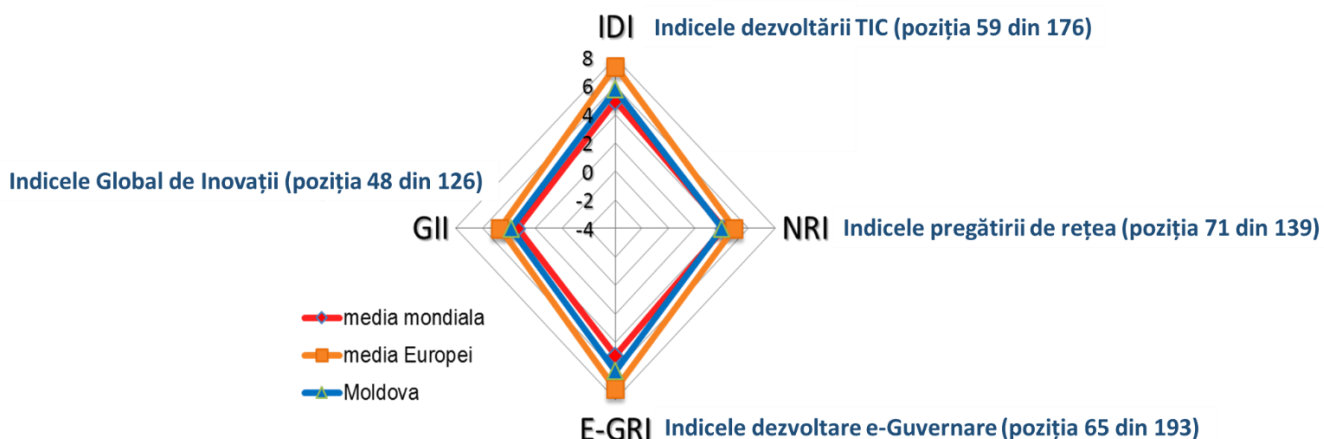

Figura 4. Moldova în raitinguri internaționale

Taxarea economiei digitale

Normele fiscale actuale au fost concepute pentru modele de afaceri care implică o prezență fizică, aceasta reprezentând, în general, elementul care stă la baza exercitării competențelor de impozitare de către autoritățile unui stat.

Importanța crescândă a noilor tehnologii a adus însă o schimbare: numeroase întreprinderi digitale au clienți și generează valoare economică în țări în care nu sunt, de fapt, prezente în niciun fel. Din cauza acestei discrepante, precum și a faptului că întreprinderile digitale obțin venituri în principal din active necorporale, se ajunge la neimpozitarea profiturilor din aceste activități.

În octombrie 2017, liderii din UE au făcut apel la „un sistem de impozitare eficace și echitabil, adecvat pentru era digitală”. În concluziile lor, aceștia au subliniat că „este important să se garanteze că toate întreprinderile își plătesc impozitele care le revin în proporție echitabilă și să se asigure condiții de concurență echitabile la nivel global, în conformitate cu lucrările în curs din cadrul OCDE”. În martie 2018, Comisia Europeană a adoptat două propuneri legislative pentru adaptarea normelor fiscale existente la economia digitală.

Prima inițiativă (propunere de directivă a Consiliului de stabilire a normelor de impozitare a societăților în cazul unei prezențe digitale substanțiale) vizează reformarea normelor de impozitare a societăților astfel încât profiturile să fie înregistrate și impozitate în locul în care există o interacțiune substanțială între întreprinderi și utilizatori prin canale digitale. Comisia propune aceste măsuri ca soluție pe termen lung.

Cel de al doilea act (propunere de directivă a Consiliului privind un sistem comun referitor la veniturile rezultate din furnizarea anumitor servicii digitale - „impozitarea serviciilor digitale”) ar urma să aibă drept rezultat un impozit interimar, pe care statele membre ar trebui să îl aplice în cazul anumitor activități digitale care generează venituri în UE.

Impozitul interimar pe servicii digitale - conform propunerii Comisiei, acest impozit interimar are scopul de a permite ca activitățile care în prezent nu sunt impozitate efectiv să poată genera venituri pentru statele membre.

Din perspectiva Comisiei, introducerea unui cadru de impozitare la nivelul întregii UE pentru serviciile digitale ar preveni, de asemenea, măsurile unilaterale ce ar putea fragmenta piața unică.

Acest impozit pe servicii digitale ar urma să fie aplicat veniturilor generate din anumite activități digitale în locul în care utilizatorii participă la crearea de valoare.

Acest sistem ar urma să fie aplicat strict ca măsură interimară, până la punerea în aplicare a unei soluții structurale pe termen lung, care să fie convenită în cadrul OCDE, pentru reducerea posibilității dublei impozitări.

Comisia a propus ca impozitul pe servicii digitale să fie aplicat veniturilor generate din activități în cazul cărora utilizatorii joacă un rol major în crearea de valoare și care sunt cel mai dificil de captat cu normele fiscale actuale, precum:

- veniturile generate din vânzarea de publicitate online orientată selectiv spre utilizatori

- veniturile generate din activitățile de intermediere digitală care le permit utilizatorilor să interacționeze cu alți utilizatori și care pot facilita vânzarea de bunuri și servicii între aceștia
- veniturile create din vânzarea de date generate din informațiile furnizate de utilizatori.

Impozitul perceput ar urma să fie colectat de statele membre în care se află utilizatorii și să se aplice doar întreprinderilor cu venituri totale anuale la nivel mondial de 750 de milioane EUR și venituri în UE de 50 de milioane EUR. Acest lucru ar permite întreprinderilor mai mici recent înființate sau în fază de extindere să nu fie afectate de obligații suplimentare. Impozitul ar urma să aibă o cotă de 3%. Comisia a estimat că, în aceste condiții, statele membre ar putea genera venituri anuale de aproximativ 5 miliarde EUR. Negocierile cu privire la această propunere legislativă sunt în curs în cadrul Consiliului [11].

În prezent, sunt în derulare discuții la nivel internațional pentru a identifica o soluție globală pe termen lung, bazată pe consens. OCDE a demarat lucrări pe această temă și a publicat un raport intermediar în martie 2018. Grupul operativ pentru economia digitală al OCDE are în vedere prezentarea unui raport final către G20 până în 2020.

Concluzie

Noi instrumente sunt necesare pentru a măsura economia digitală. Astfel, metodele existente măsoară difuziunea TIC, ele sunt mai puțin capabile să facă față noilor tehnologii ce sunt rapid implementate și utilizate de către mediul de afaceri și oameni. Luând în considerație ritmul rapid de adopție al noilor tehnologii TIC, este necesară o Agendă specială, bazată pe standarde și experiențe la nivel internațional ce ar permite, la nivel național să facă față noilor provocări legate de digitalizarea societății și în special a mediului de afaceri:

- consolidarea structurilor instituționale – abordare holistică;
- îmbunătățirea metodologiei de măsurare a impactului TIC și legătura cu performanțele macroeconomice;
- definirea și măsurarea competențelor necesare pentru o economie a viitorului;
- sistem de impozitare eficace și echitabil, adecvat pentru era digitală.

În final, putem concluziona, conform rapoartelor internaționale, că beneficiile depline de la TIC pentru economia digitală nu vor fi realizate pînă cînd nu va fi îmbunătățit climatul de afaceri, investițiile în educarea oamenilor, și în buna guvernare. Aceasta deoarece experiența altor state a demonstrat că fără fundamentele menționate nu a fost stimulată creșterea economiei digitale. Și doar țările care pe lîngă faptul că au investit în digitalizarea economiei au efectuat reforme au putut culege dividende prin creștere a economiei, mai multe locuri de muncă și servicii mai bune.

Bibliografie

1. Alvin Toffler. *Al treilea val*. 1996. 430 p. ISBN 973-9127-61-4.
2. Raportul OECD “*Measuring the Internet Economy, a contribution to the research agenda*”, www.oecd.org
3. Digital Agenda for Europe. Disponibil: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52010DC0245R(01))
4. World Economic Forum : *The Global Information Technology Report 2016* [online]. http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf
5. Raportul “*Digital Dividends, 2016*”, www.worldbank.org
6. Hotărîrea de Guvern cu privire la Strategia Națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova digitală 2020”: nr.857 din 31.10.2013. *Monitor oficial al Republicii Moldova*. 2013, nr.252-257/963
7. Hotărîrea de Guvern cu privire la aprobarea Strategiei de creștere a competitivității industriei tehnologiei informației pe anii 2015-2021: nr.254 din 14.05.2015. *Monitor oficial al Republicii Moldova*. 2015, nr.124-130/291 .
8. Situl Biroului Național de Statistică Disponibil: www.statistica.md. [citât 01.04.2019]
9. OECD - <https://data.oecd.org/ict/ict-value-added.htm> [citât 02.03.2019]
10. EC - <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tin00074> [citât 02.03.2019]
11. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/digital-taxation/> [citât 01.04.2019]